

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פסח תשפ"ד (26)

מהות ענין קרבן פסח

והל"ל 'לאחותו' בפתח למ"ד (כלומר שהאל"ף נבלעת ואין מבטאים אותה, והיא בחטף פתח, עיין בפרשת אמור (ויקרא כא) ורומז בזה לדבר המאחה, היפך מכתת. ועיי' במדרש חזית עה"פ 'פתחי לי אחותי – אלו שתי מצוות שמאחין בין ישראל לאביהם, ואלו הן פסח ומילה' עכ"ל הזהב.

נמצינו למדים מכאן יסוד גדול מאד, שמצות פסח ומצות מילה, הן שתי מצוות מיוחדות לעצמן משאר מצוות התורה במה שהן ה'מאחות' את ישראל לאביהם שבשמים, וכמו שנאמר במדרש (ילקוט בא רמז רצה): 'מפני מה הקדים הכתוב לקיחתו של פסח קודם לשחיטתו ד' ימים, היה ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר 'ואעבור עליך ואראך וגו' (זכריה טז), הגיע שבועה שנשבע הקב"ה לאברהם אבינו שהוא גואל את בניו, ולא היו בידם מצוות שיתעסקו בהן כדי שיגאלו, שנא' שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה (שם) – עריה מן המצוות, ונתן להן הקב"ה שתי מצוות, מצות פסח ומצות מילה, שיתעסקו בהן כדי שיגאלו' ע"כ, ובכתבי האר"י עה"פ שם 'ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיון ואמר לך בדמיון חיי ואמר לך בדמיון חיי', שכל החיות מונחת בתוך ה'בדמיון' – בדם פסח ומילה.

ונראה לומר בזה, דהנה בתורה נאמרו ל"ו כריתות, ומתוכן ב' מצוות עשה פסח ומילה, וחוי' מכאן לא מצינו בשום מקום עונש על מצות עשה, ומצינו בגמ' מנחות מא א' שנתפלא רב קטינא ושאל את המלאך וכי ענשיתו אעשה? וא"ל בזמן דאיכא ריתחא ענשינן ע"ש, ומ"מ גם בעידנא דריתחא דענשינן אבל אין עונש מיוחד על ביטול עשה. ונראה להבין מזה, שגם הכרת של פסח ומילה אינו עונש, אלא הוא מציאות של כרת, כיון שחסר כאן את עצם האיחוי שבין ישראל לאביהם שבשמים שהוא נעשה רק על ידי שתי מצוות אלו. כמה נפלאים ומתוקים הדברים בס"ד.

לפ"ז מובן מש"כ רש"י עה"פ 'וכי יגור אתכם גר ועשה פסח לה' (במדבר ט'): 'יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד, ת"ל חקה אחת וגו'. ולכאורה, מהיכי תיתי הו"א זו, ולהמת' נראה שקרבן פסח יהיה חלק מתהליך הגירות? אך לפי דברים אלו מובן, שהי' אפשר חומר שקרבן פסח הוא חלק יסודי מתהליך הגיור כמו מצות מילה, כיון שצריך לעשות איחוי בינו לבין הקב"ה, שזה אפשר רק ע"י ב' מצוות אלו, וכמו שא"א להתגייר בלא מילה ה"נ יוצרך גם לעשות פסח מיד כדי להתאחות עם הקב"ה, וע"ז הוצרכנו למיעוט מיוחד מקרא דחוקה אחת.

כעת נחזור לד' רבנו מאיר שמחה זצ"ל על דין גירות מחודש שהוצרכו לו כלל ישראל לאחר מעשה דשיטים. הרי ביארנו שמהותו של החטא היה 'ויצמד ישראל לבעל פעור'. ובפ'

בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרות צרים ושוב מל אַתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵית (הפטרה ליום א' של פסח)

כ' המשך חכמה (במדבר כה) וז"ל: ודע דאחרי מעשה דשטים [דלפי המדרש נגזר עליהם לזרותם בארצות] היה להם אחרי זה דין גירות חדש, והיו צריכים מילה [שמלן יהושע], וטבילה, והרצאת דמים זה היה הפסח. וז"ש בגמ' פרק הערל (יבמות עא) מלו וטבלו ועשו פסחיהם בטהרה, וכמו גר, והם יצאו בפסח כמו במתן תורה שהקריבו שלמים (שמות כד) עכ"ל, ודבריו מופלאים דלא מצינו שמי שעבר על גילוי עריות או שעבד ע"ז שייצטרך גירות, שהרי ישראל אע"פ שחטאו ישראל הם (סנהדרין מד א').

ואמנם לשון הפס' (במדבר כה) 'וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב. ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן. ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל', ונר' דמצינו כאן ג' עבירות, א' ויחל העם לזנות אל בנות מואב, ב' וישתחוו לאלהיהן, ג' ויצמד ישראל לבעל פעור, וזו השלישית עולה על כולנה, וע"ז חרה אף ה' בישראל.

ונבאר מעט ענין 'ויצמד', הנה ידוע שרק המלאכים נקראים 'עומדים' (זכריה ג') כיון שהם נמצאים כל הזמן באותה דרגה, אך האדם בן אנוש נקרא 'הולך', לעולם אינו עומד באותה דרגה ובטבעו כל ימיו הוא נפעל בתהליך של שינוי, או עליה בהר ה' או ירידה ר"ל. גם בשעת מכשול וחטא, ואף מהחמורות ביותר, בכ"ז אפשר לדון את מצבו של החוטא שהוא נתקל במצב זמני של ירידה, אך לשון 'ויצמד ישראל לבעל פעור' מורה על ירידה בקביעות, ולכן 'ויחר אף ה' בישראל'.

וכעת אני רוצה ללמד אתכם יסוד נפלא ששוה כל הון דעלמא, הוא נתגלה לי בס"ד לפני עשרות שנים, ומאז, כל פעם שדרשתי אותו ברבים, באו אלי אה"כ בני תורה מופלגים ואמרו לי בהתרגשות שפתחתי להם פיתחא להאי פרשתא של מהות מצות קרבן פסח, ה' זכנו במהרה לקיימו כהלכתו.

בגמ' ברכות ד"ט ב': 'ולאחותו' מה ת"ל, הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יחזור ויטמא, אמרת לא יטמא. יכול כשם שאינו מטמא להם כך אינו מטמא למת מצוה, ת"ל 'ולאחותו', לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה, ע"כ ל' הש"ס. ואמנם הגמ' לומדת דין זה מהיתור של תיבת 'ולאחותו', אך מצאתי בזה ביאור נפלא מהגאון רבי אלעזר משה הורביץ זצ"ל הגאב"ד דפינסק שהוציא לימוד זה מלשון הפסוק, וז"ל: 'מרומז בקרא ענין פסח ומילה דבהעדרו איכא כרת, משינוי ניקוד 'ולאחותו' בפת"ח אל"ף

בלבד שהרחוב ל"ע מלא ביהודים הקשורים ודבוקים בחיי חטא והפקרות, אלא שגם בין ראשי השלטון הכפרי לא מתביישים להציג חיי חטא רשמיים כגורמים שבאומות ה", מעשים אשר התורה מזהירה אותנו באופן מפורש שהם גורמים שהארץ תקיא את יושביה ר"ל, ונתקיימו במלואם דברי חז"ל הק' המלכות תיהפך למינות ובית הועד יהי' לזנות, חכמת סופרים תסרה ויראי חטא ימאסו, והאמת נעדרת וסר מרע משתולל.

מפורסמים דברי הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שתמה על העבודה זרה של בעל פעור, שהיתה עבודה זרה מופקרת ומכוערת באופן שאינו מתקבל בשכל אנושי, וביאר שזה גופא היה עיקר הענין של עבודה זרה זו – להדגיש את חיי ההפקרות נטולי המגבלות ואת ניתוק הקשר עם ה'הידבק בדרכיו'.

ומלשון הפסוק בפר' ואתחנן שהזכרנו מקודם (דברים ד'): 'כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה"א מקרבך. ואתם הדבקים בה"א חיים כולכם היום', מפסוק זה רואים בבירור מה היא התשובה, מדה כנגד מדה, על החטא של 'ויצמד ישראל לבעל פעור', ואתם הדבקים בה' אלקיים', ואז 'חיים כולכם היום'.

רק בני הישיבות שדבוקים בתורת ה', הם יכולים להשיב את חרון האף שיש על ארץ ישראל מאז שמחת תורה האחרון, וכיון שהארץ אבדה 'על עזבם את תורת, שומה עלינו להתחזק בכל עוז להקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם אכי"ר'.

ליל הסדר מסוגל להקנות אמונה

התלמידים שקרויים 'בנים', הוצרך עוד לפס' שהרב קרוי 'אב', ולכאן א"א שהתלמיד קרוי בן אם אין רבו קרוי אב. ונראה לבאר, שכאב מדבר לבניו היושבים לפניו, כל אחד יכול להרגיש שהאב מדבר עמו באופן פרטי, באופן שמצד האב אי"ז הרצאת דברים כללית, ומצד הבנים המקשיבים אי"ז שמיעה כללית גרידא, ואף אם יושבים שם עשרה בנים, יכול הוא לדבר ולכוין לכ"א באופן מיוחד ובנו ישמע ממנו כע"ז, ובאמת כן צריך להיות גם היחס בין רב לתלמידים, כל אחד מהם צריך להרגיש שהרב מדבר אליו באופן פרטי, וע"י זה כל השמיעה שלו תהיה אחרת, וכל הלימוד יהיה אחרת, שהרי הדברים מכוונים במיוחד אליו. זהו הלימוד שהוצרך רש"י להביא מהפסוק שאלישע מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, שגם התלמיד צריך להרגיש שהרב הוא אב [ואפי' אם רבו הוא רשכבה"ג, אבל יש לו שייכות פרטית איתו, כמו שאליהו אמר לאלישע 'אם תראה אותי לוקח מאיתך' מאיתך דייקא].

זהו שאמר גדעון אל המלאך. אף שהכיר היטב את פסוקי ההלל, אך כשישב אמש לפני אביו בליל הסדר ושמע ממנו את הפסוק 'בצאת ישראל ממצרים', הרי היתה זו שמיעה אחרת, שמיעה שהביאה אותו להתבונן בעומק הדברים, וממילא לטעון להקב"ה עבור כלל ישראל.

ואתחנן מפורש בל' הכתוב 'כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה"א מקרבך, ואתם הדבקים בה"א חיים כולכם היום', מעשה דשטים הי' מה שנפרדו מהקב"ה ונצמדו לבעל פעור, ואמנם מצינו במדרש (ילקוט תהלים רמז תתסה) שלא הי' זה דיבוק מוחלט בדרגה של 'ואתם הדבקים בה"א' אלא רק כצמידים ע"י אשה, אך עדיין היה כאן מצב של 'ויצמד'. מעתה מובן היטב, שכדי לתקן מצב זה, הי' כלל ישראל נצרך להתאחות מחדש עם הקב"ה, ולצורך זה היו צריכים שוב לדם מילה ודם פסח, כי שתי מצוות אלו מאחות בין ישראל לבין הקב"ה.

ויש להביא כאן ל' הנביא (מיכה ו') 'עמי זכר נא מה יעץ בלך מלך מואב ומה ענה אתו בלעם בן בעור מן השטים עד הגלגל למען דעת צדקות ה', ואינו מובן מאי שייטא דגלגל אצל עצת בלעם, והביאור כיון שעצת בלעם הי' כדי להפריד את כלל ישראל מהקב"ה, וממעשה דשטים המתינו עד הגלגל להתאחות מחדש עם אביהם שבשמים, והקב"ה ברוב צדקותיו ריחם עליהם ונהג איתם לפני משורת הדין.

אם מתבוננים במצב הדור כיום, רואים אנו דבר נורא. גם בדורות קודמים היו יהודים שנכשלו בחטאים, אבל היו אלו מקרים של נפילה בידי היצה"ר, וע"ד כלל כל חוטא הי' אומר 'ולואי שלא יראני אדם'. אפי' אצל אומות העולם היו חטאים שנתביישו בהם, אבל אף אחד מזרע ישראל כלל לא נחשד על כך. אך כיום בעוה"ר נהיה מצב ר"ל של 'ויצמד ישראל לבעל פעור'. לא זו

ויאמר אליו גדעון בי אדני ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת, ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העלנו ה' ועתה נטשנו ה' ויתננו בכף מדין (שופטים ו'). פי' רש"י: 'פסח היה, אמר לו אמש הקרני אבא את ההלל ושמעתי שהיה אומר 'בצאת ישראל ממצרים', ועתה נטשנו. אם צדיקים היו אבותינו, יעשה לנו בזכותם. ואם רשעים היו, כשם שעשה להם נפלאותיו חנם כן יעשה לנו, ואיה כל נפלאותיו'. ומיד: 'ויפן אליו ה' ויאמר לך בכחך זה והושעת את ישראל' (שם), ופרש"י 'בכחך זה – בכח הזכות הזה שלמדת סניגוריא על בני'.

פרשה זו צריכה ביאור, מה שהוצרך גדעון לתלות הדברים במה ששמע אמש מפי אבא, וכי מקודם לא הכיר גדעון את ההלל ולא שמע מעולם על 'בצאת ישראל ממצרים'?

יש תכונה יסודית בכוחות נפש האדם, שהוא יכול לראות ולדעת דברים המעוררים מבלי להתרגש מהם ומבלי להתעורר, ורק כשמדברים אליו ואומרים לו דברים אלו ביחוד, הדיבור המופנה אליו גורם לו להתבונן בעומק הדברים, ולהתעורר מהם.

בזה יש להבין מה שמצינו בלשון התורה 'ושנתתם לבניך' ופרש"י בזה"ל: לבניך – אלו התלמידים, מצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים וכו' וכשם שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר 'בנים אתם לה' אלהיכם', כך הרב קרוי אב, שנאמר 'אבי אבי רכב ישראל' ע"כ. וצ"ע דאחר שהביא רש"י הפס' שמורה על

פירורים אחדים משולחן גבוה פנינים וביאורים ע"ס הגדה של פסח מרבינו מרן שליט"א

א.ה. יש מן הדברים שנלקטו והועתקו בהורמנא מכת"י רבינו מרן שליט"א, שנכתבו בקיצור אמרים בשולי גליון הגדתו, המלא וגדוש בהערות והארות שנתעוררו ונתחדשו בליל שימורים הוא לד', עת צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, ולהכיבות הדברים הובאו כצורתם.

ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים' (שמות י' ב') כל מוני מצות סיפור יציאת מצרים הביאו קרא ד'והגדת לבנך' או קרא 'ואמרתם זבח פסח', או 'ואמרת אליו', ולא הביאו כלל פסוק זה 'ולמען תספר באזני בנך וגו', ובע"כ דאין כאן מצות סיפור וצ"ע. שוב התבוננתי בד' בעל הטורים 'באזני בנך וכן בנך, שעד כאן רחמי האב על הבן'. ונ"ל ביאור בדברי רבינו בעל הטורים, מה שנתחדש בדבריו. הנה עיקר חינוך הבנים מבסס יסודות האמונה וקבלת התורה להם עצמם בפרט, וגם לרבים אחרים וכלל האומה שע"ז ישנם עדים רבים ליצ"מ ומעמד הר סיני, ואבות רבים העידו כן לבניהם, וידוע ל' רמב"ן פ' ואתחנן שהוסיף במעלת עדות אב לבנו 'כי כשנעתיק גם כן הדבר לבנינו ידעו שהיה הדבר אמת בלא ספק כאלו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו ולא נחיל אותם דבר הבל ואין בם מועיל, והם לא יסתפקו כלל בעדותנו שנעיד להם, אבל יאמינו בודאי שראינו כולנו בעינינו וכל מה שספרנו להם עכ"ל. וזו כוונת רבינו בעה"ט כאן לפרש כי מרחמי האב על יוצאי חלציו שירצה להדריכם ולספר להם אמיתות הדברים למען לא יכלו ימיהם בהבל וריק, וזה הביאור בפס' 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך', כי הוא מטבע האב שיעשה כן, שיש בו רחמים ורצון לספר להם [כמו 'למען ספר שמי בכל הארץ' שאינו מצוה אלא תוצאה], וע"ז כתב 'כי עד כאן רחמי האב על הבן' שמטבעו לספר להם, אבל לא נאמר כאן בתורה כלל מצות סיפור ודו"ק.

בדיני הקידוש מה שמוזגים לבעה"ב דרך חירות: והעולם נוהג שגם כל המסובים אינם מוזגים כוסות לעצמם, אלא כל אחד מוזג לחבירו. ויש לעיין, דבשלמא בעל הבית שמוזגים לו והוא אינו מוזג לאחרים - שפיר הוי דרך חירות, אבל כששנים יושבים וכל אחד מוזג לחבירו, לכאורה לא הוי דרך חירות אלא דרך עבודה.

והנראה בזה דכש"שני עבדים משתחררים יחד" ועד עכשיו עבדו לאדונם המיוחד, מעשה מוזגת הכוס האחד לרעהו הוי דרך חירות, וכיון שחייב אדם לראות עצמו כאילו יצא עכשיו מעבדות לחירות, ודאי הוי דרך חירות.

(ניסן תשס"ה)

חרוסת. את החרוסת יש לעשות מפירות שנמשלה בהם כנסת ישראל וכו': כגון מתפוח דכ' תחת התפוח עוררתך'. תמרים דכ' זאת קומתך דמתה לתמר'. רימון דכ' כפלה הרימון רקתך'. תאנה דכ' התאנה חנטה פגיה'. אגוזים דכ' אל גינת אגוז ירדתי'. ויש להתבונן הרי קיי"ל דחרוסת הוא מצוה ומשום זכר לטיט, ומטבילים בו את המרור שהוא זכר ל'וימררו את חיי אבותינו במצרים'. ולכאז' מה שייך טיט זה לפירות שנמשלה בהם כנסת ישראל, הלא הטיט מבטא את השיעבוד שהיה לעם ישראל.

ונראה מכאן דגדלות כנסת ישראל ניכרת דווקא בטיט, בעיניו הקשה, בצרות הפוקדות את עם ישראל שם נראה גדלות כנסת ישראל. וידוע מה שאומרים בשם הרבי מקוצק בביאור דברי הגמ' במס' סנהדרין שאמר נבוכדנצר הרשע שבחים על הקב"ה, ואמרו ע"ז שביקש לגנות כל ספר תהילים שאמר דוד עד שבא מלאך וסטרטו על פיו, וביאר בזה כוונתם ז"ל שדוד אמרם גם בעת צרה, 'חסד ומשפט אשירה' בין בעת חסד ובין בעת משפט, אבל נבוכדנצר אמר זה בעת שמלך בכיפה, לכן בא מלאך וסטרטו על פיו, ואמר לו: נראה אם תאמר זה גם בשעה שאתה מקבל סטירה משמים עכ"ד. ולכן מובן שאדרבה בטיט עצמו שם נראה גדלות כלל ישראל שבכל זאת הם דבוקים בקב"ה. ויתרה מזה, יסוד היסודות של גאולת מצרים היא לא השחרור מהעבדות הפיזית, הגופנית, אלא 'ויצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם', וכמו שאמרו בגמ' מגילה שבפורים הנס הי' גאולת הגופים ואכתי עבדי אחשוורוש אנו, אבל בגלות מצרים מעיקרא היינו עבדי פרעה, ועכשיו אנו עבדי השי"ת 'כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים', ואעפ"י שאנו עדיין בגלות, במרור ובטיט, אבל דווקא במצב הזה גדלותם של ישראל שלמרות הכל בכל מצב ומצב הקשה אנו נשארים עבדי השי"ת.

וזה הביאור בהגדה 'ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה', על אף שפרעה מוזמן כבר מת אבל [פרעה הוא סמל היצה"ר] היינו נשארים משועבדים בנפש, והקב"ה עשה אותנו בני חורין, ואין לזה שייכות עם העבדות הגופנית שממנה היינו משתחררים, אלא היינו משועבדים בנפש. בינה זאת.

(ניסן תשס"א)

'ועל הים מה הוא אומר וכו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו'.

הנה ידוע שלא נזכר משה רבינו ב'הגדה של פסח' חוץ ממקום זה. ונראה מקור הענין בד' הרמב"ם (פ"ז מהל' חו"מ): לפי דעתו של בן אביו מלמדו, כיצד, אם היה קטן או טיפש - אומר לו בני, כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויוציאנו לחירות. ואם הי' הבן גדול וחכם - מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו, הכל לפי דעתו של בן עכ"ל. הנה מבואר ברמב"ם שבבן קטן אפי' אם הוא חכם או בבן גדול אבל הוא טיפש, אין להזכיר לו בסיפור כלל שנעשה ע"י משה רבינו, רק שפדה אותנו הקב"ה לבדו, ורק כשנתקיימו ב' התנאים שהוא גם גדול וגם חכם, אז יש לספר לו הנסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו, כיון שהוא מבין שגם הניסים שע"י משה רבינו זה הקב"ה.

ונראה שבנוסח הגדה של פסח שנתקנה לכולם, לכן לא הזכיר בעל ההגדה שהנסיים נעשו ע"י משה רבנו, אלא רק ב'ויאמינו בה' ובמשה עבדו' אז הזכירו, וכמה עינינו רואות טיפשים טועים בראותם ניסים שנעשים ע"י צדיקים.

וראה זה פלא בשליחות הראשונה של משה לפרעה, עשה הקב"ה שמאז בואו לפרעה הורע המצב, כמפורש בסוף פרשת שמות, הכל כדי להראות כי לא משה המוציא את ישראל אלא הקב"ה, בינה זאת.

(ניסן תשנ"ז)

מלחמת עמלק - על ביטול תורה

שיחת רבינו מרן שליט"א

--- היכל ישיבת "בית מדרש עליון" - כ"ה אדר"ב תשפ"ד ---

ברשות ראש הישיבה שליט"א, ורבי הישיבה מרנן ורבנן.

שמעתי שברוך ה' היה חיוזק גדול בישיבה לקראת סיום הזמן, וכבר קודם לכן בכל מהלך זמן החורף היו חיוזקים גדולים, ובני הישיבה למדו בשקידה ובחריצות. תדעו, בחורים יקרים, אתם מחוויקים את העולם! אתם, בתורה שלכם! אתם אלו ששומרים על כלל ישראל!

אנחנו נמצאים בתקופה, שטשטוש המוח גבר, ויש גם כאלה שחשבו שכבר נתקיימה הגאולה ויש לנו את ארץ ישראל, ולפעמים כשהיתה עולה השאלה, והיו דנים בזה, האם צריך להחזיר שטחים או לא להחזיר שטחים, שמעתי כמה פעמים ממורי חמי, מרבינו הגדול מרן ראש הישיבה זכר צדיק וקדוש לברכה, שהיה שואל: ובי יש להם את השטחים? האם הם כבר שלהם והספק הוא רק אם להחזיר אותם? הרי אין לנו עדיין כלום! אנחנו בגלות! והרי עכשיו כולם רואים בחוש שאין לנו כלום, ואנחנו נמצאים כאן בניסים גדולים. הלא מ'שמחת תורה' דבר זה נתרבר באופן שאין החוש יכול להכחישו, איך שכל קיום יושבי הארץ הוא בזכות לומדי התורה, מי שרוצה לראות, רואה את זה בחוש. וכעת נפל דבר חדש, שאילו ששולטים בפועל בעוונותינו הרבים על הישוב כאן, מפסיקים את התמיכה בלומדי התורה, הרי כל הישוב נכנס למצב של סכנה גדולה ה". סבורני, שמתאים להביא פה, בבית מדרש זה, דברים שכתב נשיא הישיבה דפה, מו"ר מרן הגאון והצדיק רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זצוק"ל, מה שכתב בשעתו ש"ג היתה אז גזירה על בני הישיבות, בזה"ל: "וכבוד ראשי הישיבות רישי מתיבתא וראשי המוללים שליט"א ייצאו בגאון לא ליתן יד לכל רפיון הבא מהרשויות הקמים עלינו". וגם אנו נאמר את הדברים באופן ברור ונחרץ: לא הם מהליטים! לא יעזרו להם כלום!!! אנו נמשך ללמוד, והישיבות הקדושות ימשיכו הלאה למרות כל הגזירות, כי הם חיינו ואורך ימינו. אנחנו לא נעזוב את התורה הקדושה לעולם.

וכבר הזכרתי כמה פעמים, שמו"ח רבינו הגדול הראש ישיבה זצוק"ל הורה לי, שכשהדברים היו ח"ו נוגעים הלכה למעשה, שאפרסם לציבור בשמו, שאנחנו מחויבים למסור את הנפש על ענין גיוס בני הישיבות. זה מה שנוגע לנו, אבל למעשה עצם המצב הנוכחי הוא קטרוג גדול ר"ל, כעת כל הקיום שלנו פה בארץ ישראל זה מצב של סכנה. כל הזכות שהיה להם, מה שהם החיוזק קצת בלומדי התורה, והם מאבדים את זה.

אני רוצה להביא ע"י את דברי חז"ל על ענין לימוד התורה. הנה הובא בחז"ל שעמלק בא על ביטול תורה שכן ציוה עליו זקינו עשו, לקיים מה שאמר לו יצחק 'והיה כאשר תריד וגו' כשיבטלו מלעסוק בתורה בוא עליהם, ובה עליהם עמלק ברפידים כמו שאמרו חז"ל בבכורות כשרפו ידיהם מן התורה. ובס' עמודי אור להגאון רבי יחיאל העליר זצ"ל ביאר הטעם שבכל מלחמות ישראל, עם מצרים, ומלחמת סיוחן ועוג ול"א מלכי כנען וכו', נפלו כל האויבים לפני ה' ולפני מהנהו בדרך ניסים ופלאי יוצריו, אבל מלחמת עמלק היתה לוטה בשמלה בפועל טבעי, כי פעם התגבר הוא ופעם גבר ישראל, ע"י ר"ה כ"ו, כי אינו דומה נאגמת פני יתר המתגרים בנו למלחמת עמלק, כי הם עינים ולבם על כסף וזהב ולשלוש שלל, אבל עמלק כל ישעו וחפצו להפר תורה, כי ביציאת ישראל ממצרים שמועו עמים ירוגון מפני ה' והם רצו להפריע כבוד שמים. שלכן במלחמתו למחות עמלק זה נוגע לכבוד התורה, לכן כמו שאמרו חז"ל במגילה לא יגעתי בתורה ומצאתי אל תאמין, כן גם במלחמת עמלק והכרחו שתלוי בה כבוד שמים ותורתו נצטרך להשתדל בה בעמל כפינו, לכן אמר משה בפ' בשלח בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק, אם כי בלי ספק שידו יתברך היתה אתנו להחליש את זדון עמלק, אבל לא יפעול בזה הוא יתברך מן השמים לבדו להומם ולכלותם, אך ועד לנו אם אתם תמחו אוהיה לסייע בידכם, כמשפט עמלי התורה שהקב"ה מסייע בלימוד התורה ורק אם יגיעים בה, עכ"ד. ומבואר בדבריו דבר נורא, שהטעם שהקב"ה ציווה שאנחנו נילחם בעמלק, הוא מכיון שעמלק בא על ביטול תורה ורק זה כל חפצו ומגמתו, לא לשם כסף וזהב ולא לשם כבוד ארץ, והלא לענין לימוד תורה יש תנאי של עמלות ויגיעה, ולא יגעת ומצאת אל תאמין, בעל כרחנו כדי למחות את עמלק ג"כ חייב שהניצחון יהי' על ידי עמילות ויגיעה. וע"כ רק אנו בעצמנו יכולים לעשות מלחמה ה' בעמלק.

ומצאנו בתורה ג' פעמים שבא עמלק להילחם בישראל, הראשון בפ' בשלח, 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים' ואמרו בגמ' בכורות ד"ה ע"ב שריפו עצמם מדברי תורה, והפעם שנתת בפ' שלח 'ויורד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא ויכום ויכתום עד החרמה', והשלישית בפ' חוקת 'וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בישראל דרך האתרים וילחם בישראל, ופרש"י וישמע הכנעני - שמע שמות אהרן ונסתלקו עניי כבוד וכו' כדאיתא בר"ה, ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל מזומן בכל עת לפורענות. יושב הנגב - זה עמלק שנאמר 'עמלק יושב בארץ הנגב' ושינה את לשונו להבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם, והם אינם כנענים ראו ישראל לבושיהן כלבושי עמלקים ולשונו לשון כנען אמרו נתפלל סתם שנאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי עכ"ל רש"י. וצריך ביאור בשני מקומות הללו היכן ה' כאן ביטול תורה שנענשו שבא עמלק עליהם.

ומצאתי בס' ש"ך על התורה (ה' תלמוד של גורי האר"י הק'), שהי' ביטול תורה בפטירת אהרן כמה שנתעסקו בבכי שלושים יום ובטלו מן התורה, ועי"ש שכתב 'האתרים' בגימטריא 'ביטול תורה', והדבר פלא, כי הרי נשתבחו ישראל כשבנו על אהרן שלושים יום כל בית ישראל אנשים ונשים. וצ"ל דאה"נ כשמת אהרן ודאי היו צריכים לבכות שלושים יום, אבל כיון שהם עצמם גרמו מיתתו, כמו שנא' בפ' דברים 'ויתעבר ה' בי למענכם' ועי' ברש"י אתם גרמתם, ובפ' חוקת אומר הכתוב 'מהה מיל מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בס', ועי' ברמב"ן שם הם חטאו וגרמו כל הרעה הזאת, ולפ"ז י"ל כיון שהם גרמו מיתתו ואח"כ הוצרכו להספידו, נמצא שעכ"פ הם גרמו לביטול תורה וכבר יכל עמלק לבא עליהם.

ונראה דכע"ז בפעם השלישית שנאמר שם 'ויאמר משה למה זה אתם עברים את פי ה' והוא לא תצלה. אל תעלו כי אין ה' בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם. כי העמלקי והכנעני שם לפניכם ונפלתם בחרב כי על כן שבתם מאחרי ה' ולא יהיה ה' עמכם. ויעפילו לעלות אל ראש ההר וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה. וירד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא ויכום ויכתום עד החרמה'. והדברים מופלאים, וכי אחר כל התראותיו של משה, עדיין צריך לומר לנו 'וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה?' וכי ס"ד שילך איתם משה ויעבור את פי ה'?

וצ"ל דהמתבאר בזה, דעיקר עונשם שירד העמלקי עליהם, אינו בשביל החטא שעברו על ההתראות, אלא משום ש'ארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה', הם עזבו את הרבי, עזבו את התורה, התחילו לעלות לארץ ישראל בלי הרבי, בלי התורה, וכמ"ש הרמב"ם בהל' רוצח על תלמיד שגלה מגולן רבו עמו שנא' 'וחי' עשה לו כדי שיחיה, וחיי בעלי חכמה ומבכשיה בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין עי"ש, עזיבת הרב הרב אין לך ביטול תורה גדול מזה, ועל כן בא עמלק.

למדנו מכאן, כמה מסתכנים בביטולה של תורה, שח"ו יש בחינה של 'וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה' ח"ו, סכנה לפרוש מהרבי, לעזוב את התורה, אפילו בשביל להעפיל לעלות לארץ ישראל, אין ארץ ישראל בלי אהל מועד, בלי חכמי התורה והישיבות רח"ל.

בזמן הזה שנתחברו כל הזדים נגד עוסקי התורה לבטל ח"ו תורה מישראל, נדרשת התחזקות והתאמצות בבחינת 'יגעת ומצאת', והיא המלחמה נגדם. ואתם בני הישיבה שמתחזקים ומוסיפים בלימוד התורה בפרט עכשיו בסוף הזמן ומתגברים על מה שבדרך כלל יש רפיון טבעי, הלא רק בזכות תורתכם ניצצל מכל הגזירות!

ואמנם צריך להרבות גם בתפילה, כמו שלמדנו מפרשת 'וישמע הכנעני מלך ערד' שהיו גם צריכים לתפילה, וכמו שאומרת הגמ' נדה (ד"ע ב) שחזן מן היגיעה צריך גם לבקש ממי שהחכמה שלו.

וצריכים צעירי הצאן לחיוזק מיוחד שיתחזקו הלאה בתורה ויראת ה', שח"ו שלא יפלו ברשותם של הזדים, לא עי" כסף ולא באיומים מכל צורה שהיא, כי כל מחשבתם היא אך לצודם בהרמם ה". ובזכות עמלה של תורה ניצצל מכל חבלי משיח, ונוכה בעזרת השי"ת לקיום הפס' 'עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו א-ל'.

ארצה להוסיף עוד דבר. כיון שנמצאים לפני בני הזמנים, כמה חשוב לנצל ימים אלו, ובפרט כעת שיש מקטרגים גדולים על בני הישיבות. הראש ישיבה רבינו הגדול מו"ח זצ"ל ה'י' אומר שהכל הענינים שיש בס' אבי עזרי, בסדרים שאינם נלמדים בישיבות, הוא עסק בהם בימי בין הזמנים, והוא טבע לימים אלו את הכינוי 'זמני הביניים'. ואמר לכם מה ששמעתי ממרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שביאר דברי הרמב"ם שזוכין לכתר תורה רק עי" לימוד תורה בלי הפסקות. וביאר, שגם אם אדם לומד חמישים שנה, אבל כשיה הפסקות הר"ז כמו שהוא יוצר כתר גדול ובתוכו מכנים אבנים פגומות, הר"ז מבטל את השם 'כתר', והוא ביוון להניחו בראשו של מלך. לאידך גיסא, מי שלומד ברציפות, גם אם עדיין לא הספיק ללמוד הרבה שנים, אז אמנם הכתר שלו עדיין קטן אבל הוא כבר יצר 'כתר', בלי שום פגם שמבטל ממנו את השם כתר. מי שלומד בתוך הזמן ומפסיק ללמוד ב'בין הזמנים', הרי שהוא מאבד מה שיש לו ומבטל מעצמו את ה'כתר תורה' שלו. לכן כדאי לשמור בכל החודש, על לימוד קבוע, בספר קבוע, במקום קבוע ובזמן קבוע, ועי"ז אפשר לזכות ל'כתר תורה' בשלימות בס"ד.

כמה נפלאה מעלתכם שאתם זוכים ל'כתר תורה', וגם בימי בין הזמנים תמשיכו לשקוד על התורה, בלי הפסקות. ובזכות לימוד התורה הקדושה שלכם ניצצל מכל הגזירות, ונוכה לבשרות טובות ולהתחיל את הזמן הבא בהצלחה וסייעתא דשמיא.